

INTERVIEW • PIET H. DE JONG BEELD MARTIN WAALBOER

Een poldercultuur werkt niet tegen klimaatverandering

Eva Rovers wil met hulp van gewone inwoners de problemen van de klimaatverandering bestrijden. Volgens de klimaatactivist is de Nederlandse poldercultuur vastgelopen in de modder. Burgerberaden zijn effectief gebleken om wel stappen te zetten.

Vanuit haar appartement in hartje Amsterdam is klimaatonderzoeker en publicist Eva Rovers nauw verbonden met het stadsgewoel. Tijdens het interview klinken voortdurend de bellen van voorbijrijdende trams. Rovers (43) schreef hier met veel passie haar pleidooi om eindelijk de burgers van het land te betrekken bij het oplossen van de klimaatcrisis. Vandaag, op 'Earth Day', een dag waarop in 192 landen uit respect wordt stilgestaan bij de planeet aarde, biedt ze haar geschrift aan minister Rob Jetten (Energie en Klimaat) aan.

Wat dreef u om dit boek te publiceren?

'Al lange tijd maak ik me grote zorgen over het klimaat. In eerdere boeken schreef ik over wat je als individu kunt doen. Die persoonlijke inzet is belangrijk, maar uiteindelijk zullen we als samenleving het klimaatprobleem moeten oplossen. Daarnaast zie ik nog een groot probleem: het democratisch tekort in ons land. Via mijn vriend David Van Reybrouck maakte ik kennis met burgerberaden. In Duitstalig België hebben ze een permanent burgerberaad in het leven geroepen. Wat mij daar vooral trof, was het vertrouwen dat politici aan burgers geven. Dit moeten we in Nederland ook doen, was mijn gedachte. Het biedt een ongelooflijk goede oplossing voor het klimaatprobleem én het democratisch probleem. In de ons omringende landen zijn tal van mooie voorbeelden te geven van de inzet van burgerberaden. Het laat zien hoe goed gewone inwoners van een land in staat zijn buitengewone oplossingen te bedenken voor uiterst complexe problemen. Ik heb me sindsdien daarvoor ingezet en ben medeoprichter van Bureau Burger Beraad. De beweging leek in Nederland van de grond te komen naar aanleiding van een aangenomen motie van CDA-Kamerlid Agnes Mulder. Daaruit vloeide de Commissie Brenninkmeijer voort, die, in maart 2021, uitgesproken positief oordeelde over burgerberaden. Nu gebeurt het, dacht ik. Maar toen kwam de langste kabinetsformatie ooit en werd het heel lang stil in Nederland. Terwijl na elk nieuw IPCC-rapport de noodzaak groter wordt om alles op alles te zetten om snel goede maatregelen te nemen. De afgelopen veertig jaar is de politiek druk geweest met het vooruitschuiven van de problemen. Ik denk dat de politiek de samenleving echt nodig heeft. Een politiek die mensen vertrouwt en laat meedenken over de noodzakelijke transitie, in plaats van te overdonderen, waardoor mensen teleurgesteld afhaken.'

Een rode draad in uw boek is de omslag van het collectieve denken. De urgentie die er in de jaren tachtig was om klimaat- en milieuproblemen aan te pakken verdween. Hoe is die omslag verlopen?

'Ik vind dat een wonderlijk feit in deze hele geschiedenis. Koningin Beatrix hield in 1988 een indringende en verontrustende kersttoespraak over de milieu- en klimaatproblematiek. Wat zij toen zei, kwam niet uit de lucht vallen. Eerder was er al de Club van Rome, die het probleem aankaarte. Eind jaren vijftig waren er al

wetenschappelijke artikelen over de opwarming van de aarde als gevolg van menselijk handelen. President Lyndon B. Johnson wees het Amerikaanse Congres al in 1965 op de gevaren van de uitstoot van CO₂. De fossiele bedrijven, zoals Exxon, deden in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw zelf onderzoek naar de relatie tussen CO₂-uitstoot en opwarming van de aarde. De conclusie was dat er een direct verband tussen beide is. Dus politiek, wetenschap en fossiele industrie wisten toen al van deze problemen en ze wisten dat er actie nodig was om een ramp te voorkomen. Toch gebeurde dat niet. In de tweede helft van de jaren tachtig kantelede het denken. De "mindset", zoals wijlen Wubbo Ockels het noemde, veranderde, je kunt het ook een ideologie noemen. Het neoliberale denken ging overheersen, met als leidende gedachte dat economische groei voor alles gaat. De overheid moet vooral niet te veel sturen en de markt zijn gang laten gaan.'

De fossiele industrie profiteerde van die kanteling in denken?

'Ja, ze gingen vanaf die tijd doen alsof ze coöperatief waren, maar in feite werkten ze ongelooflijk tegen, ze gingen "meestribbelen". De fossiele industrie zette met inzet van veel geld, ook in Nederland, een zeer effectieve desinformatiecampagne op. Met die campagne werd

'Van een probleem waarover bijna iedereen het eens was, werd het een debat tussen "gelovigen en niet-gelovigen".'

het klimaatprobleem niet ontkend, maar wel werd er twijfel gezaaid. Het zaadje van de twijfel kon tot bloei komen. Maar liefst 40 procent van de Nederlanders is er nog altijd niet van overtuigd dat de opwarming van de aarde hoofdzakelijk door menselijk handelen wordt veroorzaakt. Van een probleem waarover bijna iedereen het eens was, werd het een debat tussen "gelovigen en niet-gelovigen". Dat verklaart meteen waarom de zoon van Beatrix, koning Willem-Alexander, zich tot en met 2020 in zijn kersttoespraken nooit uitliet over het klimaatprobleem. Het onderwerp was te gepolariseerd geworden om je erover uit te spreken.'

U constateert dat politici problemen die al lang en breed bekend zijn niet aanpakken, maar telkens weer voor zich uitschuiven. Welk mechanisme steekt daarachter?

'In de Nederlandse vertegenwoordigende democratie zijn veel politici op de dag na hun

verkiezing alweer bezig met de volgende verkiezingscampagne. Ze profileren zich om hun achterban vast te houden en te vergroten op jacht naar zetels. Het gevolg is een sterke nadruk op de korte termijn. Het gevolg is ook dat netelige problemen, zoals de ellendige afhandeling van aardgasbevingen in Groningen, de stikstofproblematiek, de woningmarkt, de jeugdzorg, niet goed worden aangepakt, want daar kun je als politicus je vingers aan branden. Er wordt wel iets aan gedaan, maar het is niet genoeg. Zo suddert het probleem voort en groeit het uit tot een crisis. Ook speelt mee dat veel politici er een handje van hebben te denken dat ze weten wat de bevolking ervan vindt. Vaak baseren ze zich daarvoor op opiniepeilingen en sociale media. Ook tv-talkshows, met het simpele format van ja tegenover nee, dragen bij aan die vertekening van wat er leeft onder de bevolking. Dat zijn ongelooflijk slechte graadmeters om de mening van het volk te kennen. De politiek wordt op die manier alleen maar geconfronteerd met burgers die al boos zijn. Zo gebeurt het ook op inspraakavonden, bijvoorbeeld wanneer de aanleg van een fietspad of windmolenpark wordt gepresenteerd. Daar worden burgers dan bij betrokken als de plannen al zo'n beetje rond zijn: natuurlijk zie je dan alleen boze burgers.'

U keert zich ook tegen de Nederlandse poldercultuur. Wat is daar mis mee?

'Denk aan de zogeheten klimaattafels op weg naar het Klimaatakkoord, dat in 2019 is gesloten. Bedrijven en milieuclubs zaten met elkaar aan tafel. Daar vond een klassieke uitruil van belangen plaats, dat heet polderen. Zo'n overleg levert niet de beste uitkomst op om grote problemen goed aan te pakken, maar een slap compromis. Het meest problematisch was dat gewone inwoners van Nederland niet aan tafel waren genodigd. Neem ook het nieuwe coalitieakkoord. In de eerste alinea worden grote problemen opgesomd en dan wil men die oplossen door samen te werken met lokale overheden, uitvoeringsorganisaties en sociale partners. De burgers zijn ze helemaal vergeten. Ze hebben niets geleerd.'

Is dat onwil of domheid?

'Geen van beide, het is hun mindset, het is een pavlovreactie: we polderen al jaren dus we blijven polderen. Dat gebrek aan politieke verbeelding is mede aanleiding voor mijn boek. Het is echt hoog tijd voor democratische vernieuwing. Het beproefde polderconcept werkt niet voor de problemen van deze tijd.'

U wilt de overheid helpen door te wijzen op het belang van een burgerberaad om het klimaatprobleem op te lossen. Vertel.

'Een burgerberaad is een dwarsdoorsnede van het land, dankzij een gewogen loting is zo'n raad als een mini-Nederland. Al die mensen denken, praten en beslissen mee over een probleem waar de politiek niet uit komt. Het grote voordeel is dat je op die manier een schat aan kennis, wijsheid en ervaring aanboort. Bij een

Nu is het aan ons. Oproep tot echte democratie

EVA ROVERS. UITG. DE CORRESPONDENT, AMSTERDAM
2022. 184 BLZ. € 15